

in het Museum voor Volkskunde terecht. De tweede verdween, evenals de metalen klok die tot 1940 in dezelfde straat aan een zeventiende-eeuwse gevel, na de oorlog gesloopt, uithing.

In zijn enorme en gevarieerde verzameling volkskundige voorwerpen bezit Frans Van Bost o.m. een "Indiaan", uithangbord in plaatijzer dat vroeger aan de gevel van een verfwinkel in de *Sint-Jacobsnieuwstraat* hing en een kegelvormig, metalen, "Suikerbrood" dat oorspronkelijk een kruidenierderij aan de hoek van de *Goudstraat* sierde. (46)

Lode HOSTE
(*t vervolgt)

NOTEN

- (44) De Schrijver A. en Van de Velde C., *Catalogus van de Schilderijen, Oudheidkundig Museum Bijloke, Gent*, p. 182-183.
- (45) De Potter F., *Gent van den oudsten tijd tot heden. Geschiedkundige Beschrijving der stad, Gent, 1882-1883 en heruitgave 1901, IV*, p. 24.
- (46) Mededeling van Frans Van Bost, volkskundige-verzamelaar te Gent.

DE GESCHIEDENIS VAN DE VYT-BORLUUTFUNDATIE EN HET LAM GODS (Vervolg)

1640, maart. Mandelso Johann, *Morgenländische Reise-Beschreibung mit Olearii Anmerckung, Schleswig 1658* (2de editie : Hamburg 1668), vertaald dr. A. de Wicquefort, *Voyages publiez après la mort d'illustre voyageur par... A. Olearius, Amsterdam 1727*, blz. 765-784, vermeldde in zijn dagboek het Lam Gods dat geschilderd werd door van Eyck, die de olieverf uitvond.

1640, juni 8. Het dak werd door de brand op 1 juni 1640 sterk geteisterd. De zorg voor de herstelling van het dak in de Vytkapel werd toevertrouwd aan kanunnik P. de Wandele. Daarna werd er een ontwerp opgemaakt voor de aanbesteding en dit in opdracht van Philips Triest, de broer van de bisschop (247).

1640-1641. Tijdens de brand werden ook de glasramen vernield en om die reden hing François Cornelis een zeil voor het venster "vande capelle van Adam ende Eva".

1640-1641 tot 1670-1671. Volgens de rekeningen van de Oude Cotidiane voor het verloop van de dienst in de Vytkapel weten we dat de celebrant in 1640 en dit tot 1643 Pieter de Wandele is. Daarna tot en met 1660 werd deze taak overgenomen door Andreas Guyaert. Opmerkelijk is dat vanaf 1660 de celebrant niet meer vermeld wordt en de onkosten betaald werden aan de ontvanger van de nedersacristie. Vanaf 1668 tot 1671 zijn er zelfs geen betalingen. De rekeningen van 1671 tot 1685 ontbreken.

1641. Antonius Sanderus, *Flandria Illustrata sive descriptio comitatus istius per totum terrarum orbem celeberrimi*, Keulen, dl. I.

1642, maart 26. In de rekening van de Vytkapel 1627-1640 met twee liquidaties van 29 januari 1643 wordt verwezen naar de verkochte goederen te Vrasene en te Verrebroek, dit om de kapel te repareren. In dit document wordt tevens melding gemaakt van de marmeren afsluiting, de opgedragen missen, de kaarsen geleverd door Philips Beernaert, de restauratie van de glasvensters en het altaarkleed. Deze quitanties worden gevolgd door de onvoltooide rekeningen van de Vytkapel over de jaren 1641-1642. Antoon Triest wijst in zijn beroemde donatie (1642), die het onderhoud van de artistieke uitrusting van de kathedraal tot het einde van het Oud-Regime heeft verzekerd, op zijn bloedverwantschap met de schenkers van het Gentse veelluik.

1642. Burgundis Egidius, *Ad epicheremata politica...* Gent 1642 (248). Beschrijving van de brand in de kathedraal op 1 juni 1640 (verkeerdelijk vermeld 1641) met een vermelding van het Lam Gods.

1642, 1661-1662 en 1678-1679. *Manuale Inferioris Sacristae Ecclesiae Cathedralis Sancti Bavonis Gandensis*; aantekeningen betreffende de dienst in de Vytkapel (203).

1644, mei 12. De schrijnwerker Marcus Huysman maakte een altaartrede en een bankje om het Kruis op te plaatsen; verder vervaardigde hij een raam om het altaarkleed op te spannen (noot 6b).

1646-1648. Carlo Ridolfi, *Le Masarrghe dell'Arte*, Venetië 1648 (reeds voltooid in 1646), blz. 49, neemt Vasari's passus over.

1649. Francisco Pacheco, *Arte de la Pintura*, Sevilla 1649 neemt Van Manders opinie over (raadpleging herdruk : Madrid 1866, dl. II, blz. 52-68). Martin Zeiller, *Neue Beschreibung dess Burgundisch und Niederländischen Craises*, Ulm 1649, blz. 385, baseert zich op Marchantius voor de beschrijving.

Het Lam Gods. De Heilige Maagd.

1652-1653. De schrijnwerker Bauduyn van Dickele repareerde de deur van de Vytkapel.

1661. Cornelis De Bie, Het gulden cabinet van de edele vry schilder const, Lier, blz. 32.

1661, december 20. De bisschop C. Vanden Bosch reduceerde de dienst in de Vytkapel van 4 missen naar 3 missen per week.

1662 (vóór). J. Billet, De seven Antycque wonderen van Ghendt : Het aude grave casteel, den crocht onder S.Janskercke, het cuypgat onder dry rivieren, den draeck op 't Belfort, de schilderye der Van Eycks, het ghescut den rooden duyvel, den yseren solder inde sinte Pieterskercke (249).

1662, februari 23. Volgens het visitatieverslag van de beeldhouwer J. Cocx en de schilder N. Sauvage betreffende de altaarportiek uitgevoerd door Bauduyn van Dickele moeten er vier veranderingen aangebracht worden, deze ingreep duurde \pm 1 jaar. Deze altaarportiek werd pas in 1951 weggebroken; de twee gedraaide zuilen bleven bewaard (noot 222). Spijtig genoeg is er geen enkele foto bekend waarop het Lam Gods afgebeeld staat in deze portiek. *Leden die eigen foto's hebben van het Lam Gods van voor 1951 met deze altaarportiek, gelieven deze op te sturen voor publicatie aan de redactie.*

1663, februari 1-1664, januari 31. De carravagist Antoon Van den Heuvel werd belast met het "schoonmaecken vande schilderye van Adam en Eva" (noot 151a) (De Busscher noot 144 geeft een verkeerde datum op)(250). Op 1 februari gaf het kapittel tevens opdracht aan de kerkmeesters om het retabel beter op te stellen in het nieuwe altaar. Het bovenste register werd vrij hoog geplaatst en gescheiden door een centraal tabernakel (waarvan men nog sporen ziet achter het retabel) van de onderste panelen, die rustten op een predella. De smid Charles Van Houcke ontving voor het ijzerwerk in de Vytkapel 6 lb.g. en de echtgenote van Charles van Houcke ontving 10 s.g. om verschillende dagen te werken in de kapel (noot 6b). Mogelijks gaat het hier over een ingewikkeld mechanisme waarmee men de bovenste panelen kon verplaatsen.

1666-1668. André Félibien, Entretiens sur les vies... des plus excellens peintres, Paris 1666-1668, dl. I, blz. 163-165; dl. II blz. 319-321, meent dat de scheppers van het Lam Gods geboren waren te Venlo (herdruk 1685, dl. I, blz. 529). Adam Boussingault, La guide universelle de Tous les Pais Bas, Parijs 1668, f° 260 maakte een notitie over het Lam Gods.

1675. Joachim von Sandarts, *Academie der Bau-, Bild- und Mahlerey-Kunste von 1675. Leben der berühmten Maler, Bildhauer und Baumeister*, dl. II, 3de boek, 1ste Hfd.st., blz. 214 (herdruk en gekommentarieerd door A.R.Peltzer, München 1925), schat de ouderdom van Jan van Eyck aan de hand van het zgn. zelfportret op het gestolen paneel en plaatst zijn geboortedatum in 1370. Voor de illustratie van het portret van Hubert werd de 1ste figuur op het gestolen paneel genomen terwijl dat van Jan een vrije interpretatie is naar het portret van kanunnik Van der Paele te Brugge. In de begin-letter, een S, van de tekst over van Eyck staan 2 mannen en één vrouw in een lang gewaad, symbool van de architectuur, beeldhouwkunst en schilderkunst, die mogelijks een allusie vormen op de schildersfamilie van Eyck. De biografische gegevens over Margaretha behoren waarschijnlijk tot het rijk der fantasie (noot 42).

1678. Carlo Malvasia, *Felsina Pittrice*, Bologna, dl. I, blz. 27-30 onderzoekt kritisch de *Vitae* van Vasari.

1682. Isaac Bullart, *Academie des sciences et des arts*, Brussel-Amsterdam-Parijs, vol. II, laat de gegraveerde portretten naar deze van 1572 (cfr.) door E. de Boulonois opnemen in zijn werk. (Hubert, blz. 377; Jan, blz. 379).

1685-1687. E.H. Archidiaken Judocus de Croock droeg 3 missen op in de capelle van Adam en Eva. Vanaf 1687 tot 1748 zijn de uitgaven in verband met de dienst in de Vytkapel verkeerdelijk geboekt in de rekeningen van de Oude Fabriek.

1686-1728. Filippo Baldinucci, *Notizie de' Professori del Disegno*, Firenze, vergelijkt Vasari's *Vitae* met van Mander's Italiaanse reis.

1693-1723. Vanaf 1693 tot 1697 droeg Joos Ranst de mis op in de Vytkapel. In 1698 werd hij opgevolgd door Cornelis Legier, die t.e.m. 1723 er de mis zal lezen.

1698. Verzoek van de sacristiemeesters tot reductie van de dienst in de Vytkapel (203).

1699, februari 13. Beslissing van het kapittel waarbij de dienst in de Vytkapel van 3 missen per week gereduceerd wordt tot 3 per 14 dagen (203).

1699. Roger De Piles, *Oeuvres diverses contenant l'abrégé de la vie des peintres; le cours de peinture par principes; éléments de peinture pratique, recueil de diverses ouvrages sur la peinture & le colours; l'art de peinture*

de C.A. du Fresnoy; traduit & enrichi de remarques, revu, corrigé & augmenté, Amsterdam-Leipzig 1765, 5 vol, 12°, noemt als reactie op de rococo het Lam Gods een wonder.

1699-1700. F. Le Comte, Cabinet des singularités d'architecture, peinture, sculpture, Paris, dl. II, blz. 27, vermeldt dat de auteurs van het Lam Gods geboren werden te Venlo.

NOTEN

- 246 a) *P.G. De Maerschalck*, Josse Vydt, le donateur de l'Agneau Mistique et quelques membres de sa famille, in : *Annalen van den Oudheidkundigen Kring van het Land van Waas*, 1919-20, blz. 32-33; b) *Ph. Kervyn de Volkaersbeke*, Histoire généalogique et héraldique de quelques familles de Flandre, Gent z.d..
- 247 *C.L. Diericx*, Mémoire sur la ville de Gand, dl. II, Gent 1815, blz. 32
- 248 Gepubliceerd in *Messenger des Sciences et des arts*, 1825, blz. 162
- 249 *E. De Busscher*, Juste Billet, Chroniqueur Gantois, Gent 1873, blz. 188

Rudy VAN ELSLANDE
('t vervolgt)

DE POEDEL VAN 'T PAKHUIS

“*De groote Leeuw*” van Jacobus Van der Cruyden troonde vanaf 1722 op het fronton van het Pakhuis op de Korenmarkt, geflankeerd door twee lagerstaande monumentale vazen van Hendrik Matthijs.

Op 11 juni 1898 stelde Alfons van Werveke er voor de “*Inventaire archéologique de Gand*” een fiche over op (fasc. X, nr. 96). Ze werd in 1974 overgenomen in “*Ghendtsche Tydinghen*” (3e jg., nr. 2, p. 72) en tien jaar later opnieuw gepubliceerd (13e jg., nr. 1, p. 27-28).

Na de verkoop van het gebouw door de Stad aan de Staat - beslissing die op 13 mei 1896 werd genomen - werd de openbare stapelplaats gesloopt om plaats te maken voor de Grote Post. De uit drie blokken bestaande stenen leeuw, volgens Van Werveke 2,62 m lang en 1,76 m hoog, verhuisde naar het Citadelpark. Specialisten van het Gentse openluchtmuseum, zoals Karel Haerens en Suzanne Janssens, geven hierover geen details. Wel vermeldt de laatste dat de leeuw op 11 juni 1898 aan de vijver in het park stond. Nochtans weidde “*La Flandre libérale*” een tiental niet van spot gespeende artikels aan dit gebeuren : enerzijds eigen berichtgeving onder benamingen